

education

Department:
Education
North West Provincial Government
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

PROVINSIALE ASSESSERING

GRAAD 10

EKONOMIE V2

NOVEMBER 2024

TOTAAL: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING:

1. Beantwoord VIER vrae soos volg in die ANTWOORDEBOEK:

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Beantwoord TWEE van die drie vrae.

AFDELING C: Beantwoord EEN van die twee vrae.

2. Beantwoord slegs die vereiste getal vrae. Addisionele antwoorde sal NIE nagsien word NIE.
3. Nommer die antwoorde volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is.
4. Skryf die vraagnommer boaan elke antwoord.
5. Lees die vrae aandagtig deur.
6. Begin ELKE vraag op 'n NUWE bladsy.
7. Laat 2–3 reëls tussen onderafdelings van die vrae oop.
8. Beantwoord die vrae in volsinne en maak seker dat die formaat, inhoud en konteks van jou antwoorde aan die kognitiewe vereistes van die vrae voldoen.
9. Gebruik slegs swart of blou ink.
10. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
11. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1****30 PUNTE – 20 MINUTE**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde vir die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.8) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.1.9 D.

1.1.1 'n Markstruktuur waar die aard van die produk uniek is met geen naby plaasvervangers nie, staan bekend as

- A monopolie
- B oligopolie
- C monopolistiese mededinging.
- D volmaakte mededinging.

1.1.2 Die bedrag geld of ander goedere of dienste wat 'n persoon bereid is om te ruil vir 'n bepaalde goed of diens staan bekend as ...

- A ekonomiese waarde
- B sosiale waarde
- C ruilwaarde
- D gebruikswaarde

1.1.3 Nut wat afgelei word van die bykomende eenheid van 'n gegewe goedere wat deur die verbruiker verbruik is, staan bekend as ... nut

- A marginaal
- B totaal
- C gemiddeld
- D eenheid

1.1.4 Belasting wat indirek deur verbruikers betaal word deur die aankoop van goedere en dienste staan bekend as ...

- A Direkte belasting
- B Indirek belasting
- C meriete
- D nie-meriete

1.1.5 'n Kromme wat die kombinasie van enige twee goedere of dienste toon wat verkry kan word indien al die beskikbare hulpbronne ten volle en doeltreffend gebruik word, staan bekend as die ... kromme.

- A onverskilligheid
- B vraag
- C aanbod
- D produksie moontlikheids

1.1.6 'n Mark waar fisiese en geestelike pogings wat in die produksie van goedere gebruik word, verhandel word, staan bekend as ...

- A produk mark
- B arbeidsmark
- C goedere mark
- D buitelandse mark

1.1.7 'n Toename in die produktiewe kapasiteit van die ekonomie oor tyd staan bekend as ...

- A ekonomiese ontwikkeling
- B ekonomiese regstelling
- C ekonomiese groei
- D ekonomiese transformasie

1.1.8 Die beweging van mense van een land na 'n ander om voordeel te trek uit die groter ekonomiese geleenthede in die ontvangende land staan bekend as ...

- A verstedeliking
- B globalisering
- C bevolking
- D migrasie

(8 x 2) (16)

1.2 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by die item in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A – I) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.8) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 1.2.9 J.

KOLOM A	KOLOM B
1.2.1 Volmaakte mark	A goedere wat saam gekomineerd is om 'n behoefte te bevredig, bv. CD en 'n CD speler.
1.2.2 Komplementêre goedere	B 'n organisasie van werkers wat die belange van sy lede bevorder en beskerm
1.2.3 Geleentheidskoste	C markstruktuur wat 'n groot aantal kopers en verkopers het wat nie die prys kan beïnvloed nie.
1.2.4 Vakbond	D die waarde van die naasbeste alternatief wat opgeoffer is wanneer 'n keuse gemaak word.
1.2.5 Arbeidsregte	E wetlike en morele regte wat die belange van werkers beskerm en regverdigte behandeling in die werksplek verseker.
1.2.6 Ekonomiese gemarginaliseerde groep	F werkloosheid wat plaasvind wanneer 'n werker van werk verander of bedank het om na 'n nuwe werk te soek.
1.2.7 Werklooshiedskoers	G wanneer al die mense wat wil werk, wat werk soek, werk kan werk kry.
1.2.8 Volle indiensneming	H die persentasie van die EAB wat werkloos is binne 'n spesifieke area of demografiese groep
	I 'n segment van die samelewing wat beduidende ekonomiese uitdagings en hindernisse in die gesig staar, wat hul toegang tot hulpbronne, geleenthede en sosiale mobiliteit beperk

(8 x 1) (8)

1.3 Gee EEN term vir elk van die volgende beskrywings. Skryf slegs die term langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.6) in die ANTWOORDEBOEK neer. Afkortings, voorbeelde en akronieme sal NIE aanvaar word NIE.

1.3.1 Die mate van tevredenheid wat 'n huishouding of verbruiker verkry of verwag om te verkry uit die verbruik van 'n goed of diens

1.3.2 'n Vorm van finansiële bystand of voordeel van die regering aan besighede om spesifieke ekonomiese aktiwiteite te bevorder

1.3.3 Wanneer die mark goedere en dienste verskaf volgens die smaak en voorkeure van verbruikers

1.3.4 'n Wet wat die organisatoriese regte van vakbonde reguleer, kollektiewe bedinging by die werkplek bevorder en fasiliteer

1.3.5 Werkloosheid wat veroorsaak word deur 'n wanverhouding tussen die vaardighede wat die werkgewers benodig en die vaardighede wat werknemers bied

1.3.6 Die regverdigheid en geregtigheid in die verspreiding van rykdom, inkomste en ander ekonomiese hulpbronne (6 x 1) (6)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 2: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 30 MINUTE**

2.1 Beantwoord die volgende vrae.

2.1.1 Noem enige TWEE vlakke van die openbare sector (2 x 1) (2)

2.1.2 Hoe beïnvloed 'n styging in die prys van suiker die vraag na tee? (1 x 2) (2)

2.2 Bestudeer die spotprent hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

DINAMIKA VAN VRAAG EN AANBOD

Om te verstaan waarom pryse verandering, een van die belangrikste en fassinerende probleme in ekonomie is.

Die wet van aanbod en die wet van vraag stel voor dat 'n toename in aanbod pryse verlaag terwyl 'n toename in vraag pryse laat styg, maar die komplekse binnewerking van hierdie meganisme bly gedeeltelik verduister.

[Aangepas uit *Physics Magazine*]

2.2.1 Identifiseer in die uittreksel hierbo die term wat na die verkopers se kant van die mark verwys. (1)

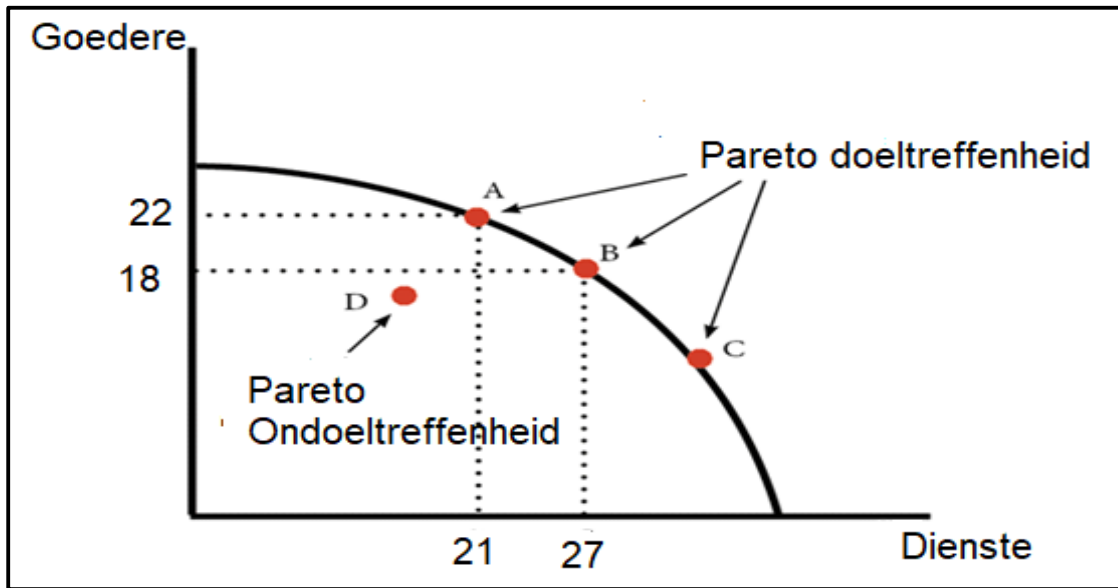
2.2.2 Noem EEN determinant van aanbod. (1)

2.2.3 Beskryf kortliks die term *vraag*. (2)

2.2.4 Verduidelik die verhouding tussen pryse en die hoeveelhede goedere gevra. (2)

2.2.5 Hoe word pryse in die mark bepaal? (2 x 2) (4)

2.3 Bestudeer die grafiek hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

Bron: www.economicshelp.org

- 2.3.1 Identifiseer die kromme wat in die grafiek hierbo uitgebeeld word. (1)
 - 2.3.2 Wat is die geleentheidskoste om 27 eenhede van 'n diens te vervaardig? (1)
 - 2.3.3 Beskryf kortliks die term *pareto-doeltreffendheid*. (2)
 - 2.3.4 Waarom word punt **D** as pareto-ondoeltreffend beskou? (2)
 - 2.3.5 Verduidelik kortliks hoe verbruikers die probleem van skaarsheid kan oplos. (2 x 2) (4)
 - 2.4 Onderskei tussen volmaakte mark en onvolmaakte mark. (2 x 4) (8)
 - 2.5 Ontleed die uitdagings wat ekonome in die gesig staar in die meting van nut. (4 x 2) (8)
- [40]**

VRAAG 3: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES 40 PUNTE – 30 MINUTE

3.1 Beantwoord die volgende vrae

- 3.1.1 Noem enige TWEE maniere waarop werkloosheidsyfers in Suid-Afrika verkry word. (2 x 1) (2)
- 3.1.2 Wat is die negatiewe impak van die Wet op Basiese Diensvoorwaardes op besighede? (1 x 2) (2)

3.2 Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**STAALINDUSTRIE-UNIES WORD GEMAAK OM EISE IN
LOON-ONDERHANDELINGS TE MATER**

Die staking het geëindig nadat werkers, hoofsaaklik dié wat by die Nasionale Unie van Metaalwerkers van Suid Afrika (NUMSA) geaffilieer is, 'n loonverhoging van 6% aanvaar het.

In 2022 en 2023 het werkers verhogings gelykstaande aan 5% ontvang. NUMSA, die grootste vakbond in die staalbedryf, het die loonooreenkoms onderteken met die Steel and Engineering Industries Federation of Southern Africa (SEIFSA), die staalbedryf se grootste werkgewersliggaam, wat 18 organisasies verteenwoordig wat sowat 170 000 werkers in diens het.

[Aangepas uit *Daily Maverick*]

- 3.2.1 Identifiseer die vakbond wat 'n loonaanbod van 6% uit die uittreksel hierbo aanvaar het. (1)
- 3.2.2 Hoeveel werkers is in diens van Steel and Engineering Industries Federation of Southern Africa? (1)
- 3.2.3 Beskryf kortliks die term *kollektiewe bedinging*. (2)
- 3.2.4 Verduidelik kortliks die uitwerking van stakings op die ekonomie. (2)
- 3.2.5 Waarom is dit voordelig vir werknemers om by vakbonde aan te sluit? (2 x 2) (4)

3.3 Bestudeer die spotprent hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

[Aangepas uit ResearchGate]

- 3.3.1 Waarvoor staan die akroniem SEB? (1)
- 3.3.2 Watter staatsdepartement is verantwoordelik vir die implementering van die Wet op Breë Swart Basis Ekonomiese Bemagtiging? (1)
- 3.3.3 Beskryf kortliks die term *kapitaal*. (2)
- 3.3.4 Wat sal met die werkloosheidskoers gebeur as die regering daarop fokus om die vaardighede van Suid-Afrikaanse burgers te ontwikkel? (2)
- 3.3.5 Verduidelik kortliks die suksesse van die Wet op Breë Swart Basis Ekonomiese Bemagtiging wet in Suid Afrika. (2 x 2) (4)
- 3.4 Bespreek kortliks die ekonomies gemarginaliseerde groepe in Suid-Afrika. (4 x 2) (8)
- 3.5 Hoe kan die regering ondersteuning bied aan Klein-Medium en Mikro Ondernemings (KMMO's)? (4 x 2) (8)
- [40]**

VRAAG 4: MIKRO-EKONOMIE EN KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES
40 PUNTE – 30 MINUTE

4.1 Beantwoord die volgende vrae.

4.1.1 Noem enige TWEE vorme van nut. (2 x 1) (2)

4.1.2 Wat is die doel van die Wet op Vergoeding vir Beroepsbeserings en-siektes? (1 x 2) (2)

4.2 Bestudeer die uittreksel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

**DIE BOU VAN 'N VAARDIGE GENERASIE: DIE BELANGRIKHEID
VAN JEUGVAARDIGHEIDSONTWIKKELING IN SUID-AFRIKA**

Met erkenning van die kritieke belangrikheid van die ontwikkeling van jeugvaardighede, het beide die regering en die privaatsektor verskeie inisiatiewe geloods wat daarop gemik is om die uitdagings aan te spreek.

Programme soos die Nasionale Jeugbeleid, die Wet op Vaardigheidsontwikkeling en die Youth Employment Service (YES) is ontwerp om opleiding, mentorskap en werkseleenthede aan jongmense te bied.

[Aangepas uit Biz Community]

4.2.1 Identifiseer EEN vaardigheidsontwikkelingsprogram wat die regering in die uittreksel hierbo begin het. (1)

4.2.2 Watter groep mense het by hierdie programme baat gevind? (1)

4.2.3 Beskryf kortliks die term *leerlingskap*. (2)

4.2.4 Wat is die belangrikheid van menslike hulpbronontwikkeling om die ongelykhede van die verlede aan te spreek? (2)

4.2.5 Hoekom is vaardigheidsontwikkeling belangrik in die arbeidsmark? (2 x 2) (4)

4.3 Bestudeer die tabel hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

HOEVEELHEID LEMOENE	TOTALE NUTTIGHEID	MARGINALE NUT
0	0	0
1	35	35
2	45	10
3	50	5
4	57	7
5	57	0
6	50	-7

4.3.1 Identifiseer die produk wat verbruik word uit die tabel hierbo. (1)

4.3.2 Watter hoeveelheid lemeone gee geen ekstra bevrediging wanneer dit verbruik word nie? (1)

4.3.3 Beskryf kortliks die term *waarde*. (2)

4.3.4 Wat gebeur met marginale nut wanneer die 6de lemoen verbruik word? (2)

4.3.5 Gebruik die inligting uit die tabel hierbo om 'n duidelik benoemde totale nutsgrafiek te teken. (4)

4.4 Bespreek kortliks die funksies van markte. (4 x 2) (8)

4.5 Wat is die uitwerking van werkloosheid op lede van die samelewing? (4 x 2) (8)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN OPSTEL:	PUNTE-TOEKENNING
Inleiding Die inleiding is 'n laer-orde antwoord. <ul style="list-style-type: none"> • 'n Goeie beginpunt sal wees om die sleutelkonsep wat met die vraag verband hou, te definier of te omskryf. • MOENIE enige deel van die vraag by jou inleiding insluit NIE. • MOENIE enige deel van die inleiding in die liggaam herhaal NIE. • MOENIE in die inleiding noem wat jy in die liggaam gaan bespreek NIE. 	Maks. 2
Liggaam Hoofgedeelte: Bespreek in detail/Diepgaande bespreking/Ondersoek Bespreek /Krities/Analiseer/Vergelyk/Evalueer/Onderskei/Differensieer/ Assesseer/Debatteer 'n Maksimum van 8 punte mag vir opskrifte/voorbeelde toegeken word. Addisionele deel: Bespreek krities/Evalueer/ Evalueer krities/Lei af/ Vergelyk/ Onderskei/Stel voor/ Interpreteer/ Debatteer/Hoe 'n Maksimum van 2 punte kan vir die blote noem van feite toegeken word.	Maks. 26 Maks. 10
Slot Enige hoërorde-slot behoort die volgende in te sluit: <ul style="list-style-type: none"> • 'n Kort opsomming van wat bespreek is, sonder die herhaling van feite wat reeds genoem is • Enige mening/opinie waardeoordeel oor die feite wat bespreek is • Addisionele ondersteun om die bespreking/analise te versterk • 'n Teenstrydige sienswyse met motivering, indien gevra • Aanbevelings 	Maks 2
TOTAAL	40

VRAAG 5: MIKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Bespreek in detail die metodes wat die regering gebruik om in die ekonomie in te gryp. (26)
 - Hoe kan die doeltreffendheid van ondernemings in staatsbesit verbeter word? (10)
- [40]**

VRAAG 6: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE STREWES**40 PUNTE – 40 MINUTE**

- Met verwysing na die oorsake en gevolge, bespreek werkloosheid in detail. (26)
 - Hoe help openbare werke-programme om die werkloosheidsyfer in die land te verminder? (10)
- [40]**

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150